

KOSMAS – KRONIKA ČECHŮ (CHRONICA BOEMORUM)

Kosmas se narodil asi r. 1045 a zemřel 21. října 1125, tuto kroniku psal v letech 1119/1122-1125. Pocházel z rodiny duchovního, a i on se dal na kněžskou dráhu. Své studium započal v Praze při pražském kostele a dokončil jej v Lutychu (dnešní Belgie). Po návratu do Čech se stal kanovníkem pražské kapituly. V roce 1099 po vysvěcení na kněze se stává děkanem této kapituly. Často pak v této funkci doprovází na cestách do zahraničí pražské biskupy (Mantova, Mohuč, Ostřihom – vysvěcení na kněze). Byl ženat a měl syna, což bylo v té době naprosto běžné. Vše, co víme o jeho životě, se dozvídáme ze samotné kroniky.

Kroniku máme dochovanou v 15 rukopisech z nichž nejznámější je Budyšínský rukopis z přelomu 12./13. století, který nalezneme v Národní muzeu v Praze.

Kronika je rozdělena do tří knih, každá z nich začíná předmluvou. Celé dílo je pak věnováno mělnickému proboštu Šebířovi. Kronika je nedokončená z důvodu smrti autora. Jeho smrt je v kronice zaznamenána.

První kniha

Předmluva k první knize je věnována mistru Gervasiovi. V této knize se Kosmas zmiňuje o potopě světa a stavbě babylonské věže, kde vlastně nachází odůvodnění ke vzniku českého jazyka a kmene Čechů. Dále se věnuje starým pověstem, které se ústně tradovaly a které známe od Jirásků, jako Staré pověsti české, zde také spadá smlouva mezi Přemyslem Oráčem a „kmenem“ Čechů, jako obhajoba mocenského práva Přemyslovců na knížecí stolec. S datací Kosmas začíná až v prameny doložených dějinách, a to křtem knížete Bořivoje. Ale hned v tomto prvním datu udělá chybu, jako v mnoha dalších datacích ze starých dob. Kniha končí r. 1035 smrtí knížete Jaromíra.

Druhá kniha

Začíná předmluvou Klimentovi, což byl opat břevnovského kláštera. Vypráví o vládě Břetislava I. až do roku 1092, kdy na knížecí stolec usedá Břetislav II. Kosmas píše, co sám viděl nebo slyšel z hodnověrného vyprávění těch, kteří sami byli očitými svědky.

Třetí kniha

V předmluvě třetí knihy se Kosmas rozepisuje, jak těžké je psát o současných lidech a jejich čase, neboť pravda vždy zplodí nenávisť, ale přesto kdyby nepsal, jak se věci mají mohl by být označen za lháře.

Pokračuje ve svém líčení událostí až do smrti knížete Vladislava 1125 a nastoupení Soběslava. Pak ještě následují 4 kapitoly, které se někdy uvádí už jako prolog ke knize čtvrté. Kniha je zakončena vpiskem o Kosmově smrti.

Při psaní kroniky vycházel Kosmas z předloh, ale některé z nich jsou nám neznámé. Jsou to např. Vojtěšské legendy, a také některé z Václavských legend. Jeho vzorem byla kronika průmského opata Reginona. Často citoval antické básníky Vergilia, Horácia a Ovidia. Některé pasáže odkazovaly na Písmo svaté.

Je naprosto oddán Přemyslovcům a má i své oblíbence např. Boleslava II. a Břetislava II. Nejvíce opovrhoval Boleslavem I. Kritizovat si dovolil pouze panovníky z dob minulých.

Kosmas se snažil psát kroniku, tato snaha se však křížila se snahou psát historické dílo. Kosmova současnost byla obdobím krize. Přemyslovský rod se neobvykle rozrostl, a to znamenalo více kandidátů na trůn, a tedy i častější boje o něj. Nejednota českého státu a

Natálie Macháčová
463020

vnitřní boje uvnitř vedly k zásahům sousedů do našich vnitřních záležitostí. A právě nesjpiše tato neútešná situace dohnala Kosmu k napsání Kroniky Čechů, aby ukázal současníkům slavné činy jejich předků.

Po Kosmově smrti nastoupili jeho pokračovatelé, vědomě a chronologicky na něj navazují. Jsou např. Kanovník Vyšehradský, který navazuje hned na Kosmu rokem 1126. Dále Mnich Sázavský, který píše dějiny svého kláštera. Nebo jsou známy Letopisy Vincenciův a Jarlochův. Kosmova kronika byla i inspirací pro Zbraslavskou kroniku.

Edice

Kosmova kronika poprvé vyšla v tisku roku 1602 v Hannoveru, její editor byl Markvart Freher.

Nejlepší a moderní edice je **Cosmae Pragensis Chronica Bohemorum. Ed. B. Bretholz. MGH Scriptorum rerum Germanicarum, Nova series II. München 1923**, ze které pochází i český překlad Karla Hrdiny.

Další edicí je Cosmae Pragensis Chronica Bohemorum. Ed. J. Emler. FRB II, Praha 1874.

Překlad

Hrdina, Karel - Bláhová, Marie - Moravová, Magdalena - Wihoda, Martin: Kronika Čechů (Edice Memoria medii aevi). Praha 2011.

Literatura

Třeštík, Dušan: Kosmas. Studie s výběrem z Kosmovy Kroniky. Praha 1972.

Nechutová, Jana: Latinská literatura českého středověku do roku 1400. Praha 2000.